
INFO-skilt på Krigskirkegården – monteringen og avdukingen

Montering torsdag 3. juni

Mandag 31. mai ringte Harald Damslet fra Damslet Skilt AS og kunne fortelle at skiltene våre nå var klare for levering. Og da var det ikke lang vei fra tanke til handling. Terje M og Bernt ble fort enige om at det her ikke var tid for somling. Allerede dagen etter sendte vi ut innkalling til EKSTRADUGNAD på torsdag 3. juni (Ordinær onsdag måtte fravikes da denne onsdagen verken passet Bernt eller Terje). På formiddagen hadde Bernt og Terje møte med Gravlundssjef Bjørn-Thore Amundsen og gravlundformann Roger Johansen for en siste koordinering. Vi fikk også låne bensindrevet jordbor (for nedgraving av urner). Og mens Terje dro til Sundløkka for å hente skiltene, og deretter et lass med pukk på Borge Pukkverk, så samlet Bernt troppene. Selv på kort varsel møtte nemlig **Tove, Håvard, Johan, Dag, Sylvia og Inger Christine** opp, sammen med **Terje og Bernt**. Og dette var mer enn tilstrekkelig til å gjøre en «finpuss» av gravene – og til å gjøre gravearbeider.

Finmåling for å få riktig senteravstand mellom hullene – før vi graver for dypt!

skiltet, det som er nede ved kommandantgravene. Og da var vi så fornøyde at vi like gjerne fjernet all emballasje og foretok den uhøytidelige avdukingen – der og da.

For det ble gravearbeider. Det utlånte jordboret lakk bensin og etter kort tid røk boret rett av i koblingen mellom drivaksel og bor! («Hærværket» vårt ble tatt med stoisk ro av utlåner, heldigvis!) Men med spader – og muntre tilrop – klarte vi å komme oss ned til de nødvendige 60 cm. pluss. Og med rå muskelkraft, litt smartness (strammebånd gjennom feste-punktene på betongsoklene - for å muliggjøre løfting fra trangt hull), og med pukk og grus fikk vi på plass det første

Betongsoklene på plass – og beina passet!

Og da smakte det med kaffe. Og med noens medbrakte «tiltugg». Og med Wenche Mathisens nybakte kringle – som hun kom gående med siden Terje hadde tatt bilen!

Motivasjonen var på topp for å få på plass skilt nummer to! Men her var det seige røtter som ble utfordringen. Det årna sæ imidlertid, og en nå innøvd prosedyre ble gjentatt – med stort hell!

Vi var skjønt enige i at skiltene allerede nå måtte være uten tildekking, for rett og slett å unngå at klåfingrede og nysgjerrige skulle ødelegge noe. Så fikk det heller være åpent i de nesten 2 ukene før den offisielle avdukingen!

Godt i gang med hullene til velkomstskiltet ved inngangen fra Torsnesveien – Det er røtter her, jo!

Meget fornøyde «prosjektledere»!

Avduking onsdag 16. juni

I et lett hustrig vær ønsket Bernt medlemmer og støttespillere velkommen til den offisielle avdukingsseremonien i den fredfulle parkliknende kirkegården som Gamlebyen Fredrikstad Rotaryklubb har gjort til sitt prosjekt. Bernt minnet om at vi – med god støtte av Fredrikstad kirkelige fellestråd – har holdt orden rundt de eldre gravene helt siden 2011. Oppstarten er godt dokumentert av Fredriksstad Blad. Og allerede da ble bruken av skilt nevnt! For vi har jo registrert at fastboende, turister, og golfspillere som venter på tur, ofte tar en spasertur innom kirkegården. Og ønsket vårt har vært å gjøre Krigskirkegården enda mer tilgjengelig for allmennheten gjennom opplysning og informasjon.

Bernt kunne videre fortelle at utfordringen hadde vært å finne relevant bakgrunnsinformasjon som vi kunne bygge på når vi skulle lage skiltene. Med 2013-utgaven av Fredrikstad museums årbok «Mindre Alv» løsnet det hele. Her fant vi nemlig en fyldig artikkel om Krigskirkegården, skrevet av Lars Ole Klavestad og Petter Ringen Johannesen. Utfordringen var å begrense innholdet til akkurat så lite at publikum orker å begynne å lese, og akkurat så mye at publikum får en god forståelse av hva som befinner seg her. Bernt, med streng støtte av Dag, har forhåpentligvis lyktes med forsettet. Petter Ringen Johannesen gikk så, heldigvis, god for innholdet. På de to skiltene fortelles historien om kirkegården, og om gravminnene, deres utforming og symbolbruk.

Bernt fortalte videre om hvordan vi hadde klart å finansiere skiltene. Klubben har hele tiden vært innstilt på at vi skulle grave dypt i klubbkassa for å realisere dette prosjektet. Men vi ville også ha KVALITET! Og oppe på Sundløkka fant vi (Sylvia!) en leverandør, *Damslet Skilt AS*, som kunne levere det vi ønsket. Men kvalitet koster, og vi forsto fort at her trengtes det pengeforsterkninger om vi skulle få prosjektet i havn. På sitt besøk til oss mente Distriktsguvernør Ine Barlie at det var helt på sin plass å søke Distrikt 2260 om midler, og dermed var vi i gang med å få økonomien på plass også! Jutta Bachmann og tiltaksfondet var ikke vonde å be og vi var ett skritt nærmere løsningen.

Neste finansielle kilde ble Denofa ved administrerende direktør Hans Petter Olsen. Krigskirkegården ble etablert fordi den opprinnelige garnisonskirkegården lå på Vaterland – på den nåværende Denofa-tomta. Vi mente derfor at det gikk en historisk tråd til nåværende kirkegård. Og Hans Petter var enig!

Krigskirkegården forvaltes av Fredrikstad kirkelige fellesråd. Det har vært en selvfølge for oss at «grunneier» skulle involveres og godkjenne prosjektet før vi kunne stikke spaden i jorda. Under et møte på kirkegården den 8. mars mellom Bjørn-Thore Amundsen og Roger Johansen fra Fredrikstad kirkelig fellesråd og Bernt, antydte sistnevnte en mulig sponing fra fellesrådet. Dette ble tydeligvis godt tatt imot, ikke lenge etter så fikk vi tilsagn om støtte også fra dem.

Og dermed var prosjektet fullfinansiert. Og endelig bestilling ble gjort! Og nå var skiltene på plass og klare for den offisielle avdukingen.

President Tove lot lakenet falle og vi kunne nå ta det første skilte i øyensyn. Det falt i smak!

President Tove og «prosjektleder» Bernt er godt fornøyde med resultatet

Bernt ledet forsamlingen ned til skilt nummer to og forklarte litt om hvilken informasjon vi fant der, før vi tok en liten vandring bortom de aller eldste gravene.

Seremonien på Krigskirkegården ble avsluttet og vi tok oss til Donkejon for Presidentskifte og feiring av fullført prosjekt. Vi samlet oss i Donkejon-hagen til musserende vin og jordbær. Men arrangementskomiteen hadde deretter justert planene noe. I stedet for å gjennomføre møtet ute, så var vi akkurat så mange, eller rettere akkurat så få, at vi hadde lov til å være samlet innendørs uten å bryte Koronaforskrifter. Og det var GODT å komme inn til varme, og til snitter og hvitvin (eller øl, eller alkoholfritt for dem som ønsket dét).

(Presidentskiftet hopper vi over her, det er behørig omtalt i eget referat.)

Petter Ringen Johannesen, som kom rett fra avslutning fra videregående for datteren, holdt en morsom tale – ikke om Krigskirkegården, siden han forventet at dette temaet hadde vært mer enn godt nok berørt tidligere på dagen – men om sitt personlige forhold til Krigskirkegården. Hvordan han som guttunge hadde syntet det var spennende med både fortet og kirkegården. Og hvordan han senere i livet har fått lov til å følge opp interessen, blant annet gjennom samarbeidet med Gunnar «Kjakan» Sønsteby.

Avslutningsvis kunne han ikke få fullrost oss i Gamlebyen Rotaryklubb nok for initiativet vi har tatt og jobben vi har gjort for å spre informasjon om Krigskirkegården. Han og Lars Ole Klavestad hadde som en erkjentlighet besluttet å gi bort et eksemplar av Mindre Alv nr. 13. Bernt hadde nemlig forklart at for å finne artikkelen deres hadde han vært nødt til å oppsøke Fredrikstad bibliotek, og der fotografere hver eneste side av artikkelen fra boken som måtte hentes ut av bibliotekets magasin. Helt til slutt ga de uttrykk for at vi gjerne måtte finne nye prosjekter som kunne bidra til forståelsen av vår historie – og litt dårlig skjult ble det antydning at Kongsten fort kanskje manglet en replika av den optiske kysttelegrafene fra tidlig 1800-tall.

Men nå er **dette** prosjektet ferdigstilt!

Sluttrapport kan skrives!

Og Gamlebyen Fredrikstad Rotaryklubb kan være godt fornøyd med seg selv!

Internt har de følgende vært de viktigste bidragsyterne; vår kjære Svein Erik Moe som unnfanget idéen til vårt Krigskirkegårdsengasjement, Inger Christine som videreførte dette, Sylvia som har holdt prosjektet levende, Bernt som fulgte opp med ledelse og tekster, Dag som bidragsyter til historiske fakta og som korrekturleser, Laura som sørget for *The Queen's English* i oversettelsen som er tilgjengelig med QR-kode, og Terje M og Håvard som meget gode støttespillere i slutfasen.

Og videre retter vi en meget stor takk til Lars Ole Klavenes og Petter Ringen Johannesen for utvist velvilje, til Ine Barlie og Jutta Bachmann i Rotarydistrikt 2260 for moralsk og monetær støtte, til Denofa og Hans Petter Olsen som ubyråkratisk og enkelt tok utfordringen, og sist men ikke minst til Bjørn-Thore Amundsen og Roger Johansen i Fredrikstad kirkelige fellestråd for all støtte gjennom årene, stell av kirkegården til avdukingsseremonien, og økonomisk støtte til prosjektet!

En stor takk til alle bidragsyterne!

Referat: Bernt

Foto: Inger Christine og Jan A.